

CATECHESE in de 40dagentijd vanuit de lezingen van de 3de, 4de en 5de zondag in het A-jaar

De lezingen van de 3de, 4de en 5de zondag in de 40dagentijd

(A-cyclus, maar die ook in de andere jaren gebruikt kunnen en mogen worden)

kunnen gebruikt worden om met geloofsleerlingen én met iedereen die tijdens de paaswake de doopbelofte geëngageerd willen uitspreken een gespreks-verdiepingsmoment te houden.

Bijmandjteksten omvatten:

- Suggesties voor vragen die kunnen gebruikt worden enkele suggesties om dit verhaal te verwerken en naar het eigen leven te brengen
- Achtergrondinformatie bij deze vragen.

Evangelielezing van de 3de zondag in de 40dagentijd

Joh. 4, 5-42

De ontmoeting van Jezus met de Samaritaanse vrouw: ‘Putten aan de bron van Levend Water’

Het verhaal kan door verschillende lezers gelezen worden, in verschillende delen worden opgesplitst... VIJF scènes

1. Probeer bij het lezen al op te letten welke personen we tegenkomen in de verschillende scènes.
2. Kun je kort met eigen woorden aangeven wat de kern is van het gedeelte dat jezelf zojuist voorgelezen hebt
3. Kan de Samaritaanse vrouw voor méér staan dan een individuele vrouw? Wat kan dat zijn?
4. Waar komt Jezus aan het woord (tegen de vrouw of tegen de leerlingen) en welke sfeer komt er uit zijn woorden naar je toe?
5. Zet daar eens tegenover wat de vrouw en de leerlingen zeggen. Een andere sfeer? Hoe zou je dat typeren?
6. Zoek naar de omschrijvingen of namen waarmee Jezus in de loop van het verhaal wordt aangeduid.
7. Wat roepen deze omschrijvingen bij jou op?
8. Wat heeft Jezus – als Bron van Levend Water – jou tot nu toe in jouw leven gegeven? Wil je nog meer van Hem ontvangen? Hoe zou dat kunnen?

BIJ VRAAG 1

- De eerste scène valt ongeveer samen met het gedeelte voor de eerste leesstem (vers 1-9). Daarin wordt Jezus genoemd en wel als ‘jood’ (horend bij hen die in Judea thuis horen of zich met die streek, mensen en gebruiken verwant voelen). De vrouw die zich aandient is een Samaritaanse (ze komt uit Samaria en hoort bij degenen, op wie de ‘joden’ het niet zo begrepen hebben, omdat ze er een andere interpretatie van de Tora op na houden). Indirect krijgen ook de afwezige leerlingen een plaats. Er komen nog twee namen voor in de inleiding van de verteller: Jacob en zijn zoon Jozef. De herinnering aan hen hangt rond deze plaats en de bron die er is.
- De tweede scène beslaat het lange gesprek tussen Jezus en de vrouw (vers 10-26). Ze worden niet gestoord door andere personen.

Indirect verschijnen in dit gesprek echter wel personen die een rol spelen in het leven van de vrouw of van Jezus: God, vader Jacob en zijn zonen, de man van de vrouw en de vijf mannen die ze gehad heeft, de (voor)vaderen, de joden, de messias.

- Vers 27-30 is en derde scène, een intermezzo, waarin de leerlingen arriveren en de vrouw vertrekt om in de stad anderen te bewegen ook naar de bron en naar die uitzonderlijke man te gaan.
- De vierde scène van vers 31-tot 39 is en gesprek tussen Jezus en de leerlingen. De leerlingen willen dat Jezus wat eet, maar Hij begint te spreken over een 'andere spijs, die jullie niet kennen'.

Johannes bouwt hier weer een van zijn gebruikelijke misverstanden op.

In dit gesprek heeft Jezus het over 'Hem die mij gezonden heeft' en vergelijkt Hij de leerlingen met maaiers, die niet hoeven te zwoegen voor de oogst die zij zullen binnenhalen. Dat zwoegwerk is gedaan door de zaaiers (onder andere Jezus zelf?).

Het gesprek wordt afgebroken door de aankomst van de stedelingen die in Jezus gaan geloven.

- De slotscène (vers 40-42) wordt bevolkt door de Samaritanen, die Jezus graag bij zich willen houden en door een groeiend aantal 'gelovigen' uit die stad.

BIJ VRAAG 2

- Het eerste gedeelte (vers 1-9) confronteert Jezus met een vrouw uit Samaria. Hij heeft dorst en vraagt haar voor Hem water te putten. De verbazing van de vrouw dat 'een jood' haar aanspreekt, wordt aanleiding tot een uitvoerig gesprek.
- In het gedeelte van vers 10-15 worden de rollen omgedraaid. De dorst van Jezus maakt plaats voor de dorst van de vrouw. Die wordt gewekt door Jezus'woorden over levend water waar Hij wel, maar zij niet over beschikt. Het gaat over een ander soort water. Het is niet met een emmer uit een put te halen. Dat heeft de vrouw nog niet helemaal door. Ze denkt dat het haar een dagelijkse gang naar de bron kan besparen.
- In het leesstuk van vers 16)24 gaan de vrouw de ogen open. Jezus ziet zo door haar en haar levensverhaal heen, dat ze Hem een profeet noemt. Dan wil ze ook wel eens weten wat al die 'theologische' meningsverschillen tussen joden en Samaritanen voorstellen. Jezus relativeert die grondig en wijst een anders perspectief: (aan)bidden moet je doen 'in geest en waarheid' (je afstemmen op Gods geest en hartstocht én doen waar je om bidt). Jezus zegt dat die tijd komt en al aangebroken is.
- De vrouw laat zich in verzen 25-30 niet onbetuigd. Ze associeert door op 'profeet' en 'de tijd die komt', en verbindt daar het woord 'messias' aan. Dit theologisch hoogstandje wordt haar ongetwijfeld door Johannes, de verteller, in de mond gelegd. Ook Jezus krijgt van hem woorden in de mond: 'dat ben Ik, die met u spreek'. Johannes mikt met deze toespraak op een ondubbelzinnige erkenning van Jezus als de Messias. De vrouw wordt meteen tot verkondigster van die (h)erkenning.
- In het gedeelte van vers 31-38 moeten de leerlingen ook in deze erkenning van Messias betrokken worden. Via een spel met het woord 'spijs' wordt de Messias getekend als degene die de wil doet van 'Hem die Mij gezonden heeft', en 'zijn werk volbrengt' (doet wat God met de aarde voor ogen heeft). Voor dat 'werk' zijn de leerlingen nodig. De beelden verschuiven: de leerlingen worden 'de maaiers' en de aarde een veld dat 'be-werk-t' is. Er moet nodig geogost worden. Het 'werk' hangt niet helemaal van hen af; ze zijn mede-werk-ers.
- Het laatste gedeelte (vers 39-42) laat merken hoezeer de tijd rijp is. Ook de vrouw is tot 'mede-werk-ster' uitgegroeid en ze haalt er steeds meer mensen bij, die Jezus zelf horen en ervan overtuigd raken dat er 'redding', een echte verandering van de wereld op komst is.

BIJ VRAAG 3

De vrouw zou als representant gezien kunnen worden van het hele Samaritaanse volk en hun beleving van het geloof in JHWH.

In dat geval laat Johannes Jezus de grenzen van een tamelijk gesloten religieus systeem overschrijden om in gesprek te gaan met een andere zienswijze.

Zoals we in vers 22 zien stelt Hij die twee visies niet helemaal gelijk.

Bij de Samaritaanse vrouw kun je ook een vraag stellen naar die ‘mannen’ van haar. Gaat het om een vrouw van tamelijk ‘losse zeden’? Of staan die mannen misschien voor andere ‘goden’, waarden?

Nu eens verslingert ze zich aan deze, en dan stapt ze over op andere?

Zou Johannes hier spelen met versluierde beelden voor vormen van religieus zoeken en van de onrust die dat meebrengt?

De vrouw kan dan staan voor mensen die verlangen naar iets dat hun leven richting en zin kan geven, maar die het niet kunnen vinden. Ook de ‘dorst’ in vers 15 komt dan in een ander licht te staan.

BIJ VRAAG 4

Jezus wordt door de verteller uitvoerig aan het woord gelaten. Vanaf vers 10 ontrolt zich eigenlijk een toespraak, een enkele keer onderbroken door de vrouw of de leerlingen.

De toespraak loopt tot vers 39.

De sfeer ervan is diepzinnig, mijmerend.

Het is geen gesprek, maar een meditatie met beelden.

‘Levend water’ is zo’n beeld: het staat tegenover het water uit de put van Jacob, waar de Samaritanen uit komen putten.

Als dat laatste verstaan mag worden als een beeld voor de bron van hun religieuze traditie en gebruiken, dan is het ‘levend water’ dat Jezus aanbiedt wellicht een nieuwe oriëntatie, een andere kijk op de dienst aan God en de mensen.

Die indruk wordt versterkt door het gedeelte van vers 20-24 (over het aanbidden van God ‘in geest en waarheid’).

Andere beelden in Jezus’ mijmering zijn die van ‘spijs en oogst’

Kortom: in Jezus’ woorden hebben we te maken met theologie. Het is goed denkbaar dat Johannes deze gedachten in Jezus’ mond heeft gelegd. Hij gebruikt heel vaak een concrete aanleiding om zijn visie op Jezus uiteen te (laten) zetten.

BIJ VRAAG 5

De vrouw fungeert met haar vragen of opmerkingen als ‘aangeefster’.

Het zijn deels nuchtere opmerkingen, die Johannes de kans bieden Jezus naar een dieper niveau over te laten springen.

Haar woorden zijn in dit verband vatbaar voor misverstanden.

Daar houdt Johannes van, omdat ze voor zijn lezers doorzichtig zijn en dezen daardoor op het door Johannes gewenste spoor terechtkomen.

Hetzelfde geldt voor de leerlingen (vers 31), die met hun bezorgde vraag over Jezus’ mogelijke honger, Hem eveneens de kans geven voor een beschouwing over ‘zijn spijs’ (de wil te doen van de Vader) en over ‘de oogst’ (het doorbreken van het rijk Gods, waar de tijd nu rijp voor lijkt).

BIJ VRAAG 6

Er zit een verbazend aantal typering voor Jezus in de tekst verborgen. Ik noem ze maar op:

Gave Gods

Je weet niet wie Hij is

Gever van levend water

Lesser van dorst
Profeet
Messias
Eter van een spijs die anderen niet kennen
Volbrenger van een werk
Redder van de wereld

Als je dit alles op een rij zet, versterkt dit het vermoeden dat we te maken hebben met een uitgewogen visie op Jezus, die in de gemeente van Johannes of bij hemzelf is gegroeid. De verteller slaagt er zo in heel wat 'lading' mee te geven aan het, op het eerste gezicht, wat rommelige gesprek bij de put.

BIJ VRAAG 7 EN 8

Ik denk dat er al lezend en gravend in de tekst, een soort plaatsbepaling voor jezelf binnen deze tekst tot stand kan komen.

Waar sta ik zelf?

Kan ik me inleven in de vrouw, of in de leerlingen, of in de mensen die uit Samaria aankomen, eerst nieuwsgierig door wat ze te horen kregen en alter gastvrij en zich gewonnen gevend aan Jezus.

Als het lukt bij deze vraag stil te staan, kan er wel eens een boeiend en persoonlijk gesprek ontstaan.

De deelnemers van de groep zouden er behoefte aan kunnen hebben ook wat toe te lichten bij de keuze die maakten voor een bepaalde identificatie.

Dat vraagt ruimte en vooral onbevangen luisteren, zonder er met beoordelingen of een eigen visie tussen te komen.

Evangelielezing van de 4de zondag in de 40dagentijd

Joh. 9, 1-41

De genezing van de man die blindgeboren was: 'Ik ben het LICHT voor/van de wereld'

Het negende hoofdstuk van het Johannes-evangelie is een parel van een verhaal. Zoals zo vaak bij Johannes is het een verhaal met een dubbele bodem; de blindheid en het zien staan voor: Ongeloof en geloof.

Stap voor stap wil deze tekst onze ogen openen voor de persoon van Jezus, en ons voor de keus plaatsen in Hem te gaan geloven.

De vragen willen helpen om de grote lijn van dit lange verhaal op het spoor te komen.

1. Ga de grote gang van het verhaal na en probeer het in een aantal grotere eenheden te verdelen, rekening houdend met de vraag: wie spelen er in het betreffende gedeelte een hoofdrol?
2. Het begint met de verzen 1-7. Was is de hoofdzaak van wat hier verteld wordt? Welke betiteling van Jezus staat daarbij in het middelpunt?
3. Dan volgt het korte gedeelte 8-12. Op het toneel staat een aantal omstanders én de 'voormalige' blinde. Wat zegt deze laatste hier over de persoon van Jezus?
4. Dan komen de verzen 13-23. Welke rol spelen de Farizeeën? Hoe komt (de afwezige) Jezus hier naar voren?
5. Het volgende fragment omvat de verzen 24-43. Wie staan er hier tegenover elkaar. Hoe reageren zij op elkaar en wat zeggen zij over de persoon van Jezus?
6. De verzen 35-38 vormen een hoogtepunt. Wat maken deze verzen ons duidelijk over Jezus? Hoe komt de blinde aan het eind van dit verhaal naar voren,
7. Het eindigt met het gedeelte 39-41. Welke conclusie wordt er hier aan het voorafgaande verbonden?
8. Als samenvatting: ga in het verhaal nog eens na hoe de blinde Jezus 'ziet'. Valt daar een ontwikkeling in te bespeuren?
9. Heb ik ook in mijn gelovige weg zo'n ontwikkeling meegemaakt?

BIJ VRAAG 1

Afgaande op de personen om wie het verhaal draait, zou men de volgende ZES SCENES kunnen onderscheiden:

- vers 1-7 Jezus en de blindgeborene
- vers 8-12 de buren (en de anderen) en de blindgeborene
- vers 13-23 de Farizeeën en de blinde (en zijn ouders)
- vers 24-34 de Farizeeën en de blinde (voor de 2de maal)
- vers 35-38 Jezus en de blinde (voor de 2de maal)
- vers 39-41 Jezus en een paar Farizeeën

BIJ VRAAG 2

Het begint ermee dat Jezus in het voorbijgaan een blindgeborene 'ziet'. De leerlingen stellen de oude vraag naar de oorzaak van deze blindheid en brengen het thema 'zonde' ter sprake, een woord dat de Farizeeën later in het verhaal ook enkele malen laten vallen.

Jezus denkt niet in dat soort categorieën en Hij antwoordt dat via deze blinde openbaar kan worden wie Hij namens God voor de mensen is: 'LICHT DER WERELD';

Na een gebaar van genezing (slijk op zijn ogen) zendt Jezus de blinde naar het Siloam-bad ('gezondene!') om zich te wassen.

Hij gaat, wast zich en komt ziende terug.

Doordat Jezus naar de blindgeborene omziet en deze geloof schenkt aan Jezus' opdracht, wordt hij ziende.

Veelbetekenend is daarbij natuurlijk de betiteling: 'het licht van de wereld', de eerste van een hele reeks titels die Jezus in de loop van het verhaal zal krijgen.

BIJ VRAAG 3

De burens van de blinde en mensen die hem als bedelaar kenden, komen nu naar voren en raken in een kort gesprek. De blinde (zo zullen we hem voor het gemak maar blijven noemen) bevestigt hun vermoeden: ze vergissen zich niet ('Ik ben het').

En hij begint te vertellen wat een zekere Jezus gedaan en gezegd heeft. Dan vragen ze naar diens verblijfplaats, hetgeen in de tal van Johannes méér is dan een vraag om informatie; er klinkt geloofsverlangen in door (zie 1, 38).

De blinde antwoordt: 'Ik weet het niet'; zijn 'zien' (gelooven in Jezus) is nog niet echt op gang gekomen.

BIJ VRAAG 4

In de verzen 13-23 stellen de Farizeeën een onderzoek in, met de overtreding van de sabbat als aanleiding.

De genezene doet weer zijn verhaal, en dat zaait verdeeldheid onder de Farizeeën. Inzet daarvan is: 'wie is Jezus' ('niet van God', 'een zondig mens?').

Vanuit deze verdeeldheid vragen ze de blinde zelf, en deze gaat nu een stap verder dan in de vorige scène en hij antwoordt met de belijdenis: 'Hij is een profeet'.

Daarna komen de ouders van de genezene voor onderzoek bij de Judeeërs. De ouders houden de boot af, uit angst uit de synagoge gebannen te worden.

Weer draait het om de vraag wie Jezus is (vers 22: 'Messias').

BIJ VRAAG 5

Voor de 2de maal komt er een onderzoek door de Farizeeën. Met allerlei insinuerende opmerkingen en hardnekkige vragen openen zij de aanval op de blinde die nu van zich afbijt. Inzet is weer de identiteit van Jezus.

In een tegenaanval belijdt de genezene: 'Als die man niet van God kwam, had Hij nooit zo iets kunnen doen'.

Het eindigt ermee dat nu gebeurt wat de ouders al vreesden voor zichzelf: de blinde wordt buiten geworpen (zoals later met Jezus zelf zal gebeuren).

BIJ VRAAG 6

In de verzen 35-38 volgt nu het hoogtepunt van het verhaal.

Het eindigt zoals het allemaal begon; met een ontmoeting tussen Jezus en de blindgeborene.

Hoewel zelf afwezig, Jezus is in de tussenliggende scènes voortdurend het onderwerp van gesprek geweest. Nu komt Hij weer zelf in het verhaal terug.

Na zijn 'excommunicatie' bekommert Jezus zich opnieuw over de blindgeborene.

Onomwonden stelt Hij hem de kernvraag: 'geloof je inde mensenzoon?'

De vertellers Johannes gebruikt de omweg van de derde persoon ('wie is Hij, Heer? Dan zal ik in Hem geloven'), om na dit hele verhaal nog eenmaal te benadrukken dat het allemaal is begonnen om de 'identiteit' van Jezus, wie Hij ten diepste is.

Jezus identificeert zichzelf als de mensenzoon: 'Je hebt Hem gezien, het is degene die met je spreekt'.

Het eindigt met de volmondige belijdenis: 'Heer, ik geloof', gevolgd door een gebaar van aanbidding.

Nu is het verhaal eindelijk waar het wilde zijn.

BIJ VRAAG 7

De verzen 39-41 vormen een soort epiloog en geven de conclusie.

Jezus formuleert de kern van zijn zending: 'een duidelijke scheiding, dat ben Ik in deze wereld komen brengen'.

Die scheiding betekent dat Jezus de rollen omdraait: Hij brengt niet-zienden tot geloof en Hij brengt de geestelijke blindheid aan het licht van hen die zichzelf als 'zienden' beschouwen.

Jezus stelt mensen voor de keus: 'geloof je wél of niet in Mij?'

Daarna komt er nog een korte dialoog met enkele Farizeeën, die vragen: 'zijn wij soms ook blind?' Ze hebben van het hele verhaal niets geleerd, en Jezus bevestigt hun geestelijke stekeblindheid. Het 'licht van de wereld' krijgt bij hen geen schijn van kans, ze zitten vast in 'hun zonde'.

BIJ VRAAG 8

De rode draad van heel het verhaal is: geloof je in de 'openbaring' die Jezus is?

Die draad wordt gaandeweg in het verhaal almaar dikker, en dat zie je als je op een rijtje zet wat de blindgeborene allemaal over Jezus zegt:

Een zekere Jezus...

Ik weet niet waar Hij is

Een profeet

Iemand die van God komt

En mensenzoon die hij nu ziet en tot wie hij zegt: 'Ik geloof, Heer'

Deze geloofsgroei gaat duidelijk tegen de stroom in; het lijkt wel of het geloof van de genezene in de persoon van Jezus sterker wordt naarmate de tegenstand zich verheft.

BIJ VRAAG 9

Luisteren naar ons eigen levensverhaal... onze eigen geloofsgroei

Waar herkennen we situaties... stappen...twijfel... enz

Evangelielezing van de 5de zondag in de 40dagentijd

Joh. 11, 1-45

De opwekking van Lazarus: 'Ik ben het LEVEN en de VERRIJZENIS

De eerste twaalf hoofdstukken van het Johannes-evangelie worden wel eens het 'boek der tekens' genoemd.

Dit hoofdstuk is daarvan bijna het einde en werkt naar een soort van climax toe.

Lazarus, een vriend van Jezus, staat op uit de dood.

Uitvoerig schetst Johannes de omstandigheden, de gesprekken en de gedachten die bij deze of gene opkomen.

Toch gaat het voor Johannes niet om de sensatie.

Het voorval is voor hem een 'teken': het verwijst naar iets wat ook voor de (latere) lezers van belang is;

Het wil be-teken-is geven aan hun doen en laten en onthullen wat daarin 'dood' is en wat 'leven'.

1. Verdeel de groep zo dat iedere lezer gaat kijken naar het eigen leesstuk. Probeer de inhoud ervan kort aan te duiden met een titel. Zet ook een streep onder de zin(nen) die volgens jullie in dat stuk de kernzin(nen) zijn.
2. Wat zie je in vers 8-16 met de leerlingen gebeuren?
3. Wat valt je vooral op bij de figuur van Martha (vers 20-27)?
4. In de verzen 34-45 krijgt het verhaal zijn dramatisch hoogtepunt:
 - a. Wat valt je op in het gedrag van Jezus?
 - b. Wat in de reacties van de omstanders?
 - c. Aan welk ander verhaal uit de evangelies doet de beschrijving van het graf en van Lazarus je denken?
5. Wat vind je van deze opwekking uit de dood? Zou je zoiets ook wel willen ondergaan?

BIJ VRAAG 1

- vers 1-7 = aanleiding en begin van een bewogen verhaal
'Deze ziekte voert niet tot de dood, maar is om Gods glorie, opdat de Zoon van God ervoor verheerlijkt moge worden'
- vers 8-16 = onrust, verzet en overgave bij een riskante onderneming
'Onze vriend Lazarus is ingeslapen, maar ik ga erheen om hem te wekken'
'... omwille van U verheug Ik mij dat Ik er niet was (toen hij stierf), opdat gij moogt geloven'
'Laten ook wij gaan om met Hem te sterven'
- vers 17-27 = een belijdenis van vertrouwen en geloof
'Heer, als Gij hier waart geweest, zou mijn broer niet gestorven zijn.'
'Zelfs nu weet ik, dat wat Gij ook aan God vraagt, God het U zal geven'
'Wie in Mij gelooft, zal leven, ook al is hij gestorven, en ieder die leeft in geloof aan Mij, zal in eeuwigheid niet sterven.'
- vers 28-37 = verdriet en dood van een broer en vriend
'Kon Hij die de ogen van de blinde opende, ook niet maken dat deze niet stierf?'
- vers 38-45 = de dood heeft toch niet het laatste woord.
'Zei Ik u niet, dat als ge gelooft, ge Gods heerlijkheid zult zien?'
'Vader, Ik dank U dat Gij Mij verhoord hebt.'
'... opdat zij mogen geloven, dat Gij Mij gezonden hebt.'

BIJ VRAAG 2

De leerlingen proberen Jezus van een onzalig idee af te brengen. Zij herinneren Hem eraan hoe zijn leven nog onlangs gevaar had opgelopen (Joh. 8, 59). Het gebied van de 'joden' was het hol van de leeuw gebleken, en nu wil Hij er wéér heen gaan?

Jezus antwoordt dat Hij staat voor een zaak die Hem geen angst inboezemt.

Sommigen zeggen dat er een toespeling in zit op 'het licht der wereld', een geliefde benaming voor Jezus bij Johannes. Hij zou hier zijn leerlingen bemoedigen: zolang zij Hem bij zich hebben... wat zal hun dan eigenlijk kunnen gebeuren? Als ze zich van dit 'licht' verwijderen, gaan ze de nacht in en hebben ze reden tot vrees. Een duwtje in de rug dus...'laten we toch niet bang zijn om de richting van Jeruzalem in de slaan.

Jezus zal openlijk naar Judea gaan om zijn 'slapende' vriend (op) te wekken.

Dit versluisende gebruik van het woord 'slapen' voor de dood van Lazarus, wordt door de leerlingen letterlijk opgevat en aangegrepen om nog een uitvlucht te bedenken. Ze willen het gevaar niet opzoeken en ze willen ook niet dat Jezus dit doet.

Pas als Jezus nog eens heeft benadrukt dat het om een 'testcase' voor hun geloof gaat (vers 14-15) leggen ze zich erbij neer.

Dan klinkt het realistisch, maar toch ook vastberaden uit de mond van 'Thomas;' Laten ook wij gaan om met Hem te sterven'.

Wat er op het spel staat is hun duidelijk, maar ze deinzen er niet meer voor terug.

In kort bestek wordt hier door Johannes de hele gang getekend die de leerlingen van Jezus hebben doorgemaakt, misschien ook nog wel na diens dood.

BIJ VRAAG 3

Martha gaat direct op Jezus af.

In haar woorden klinkt een grenzeloos vertrouwen en misschien ook een licht verwijt over Jezus' late komst.

Afgezien van de feitelijke gemoedstoestand die deze zus gehad kan hebben, zo vlak na de dood van haar broer, Johannes maakt haar tot type van een gelovige.

Zowel haar woorden als die van Jezus zijn geladen met theologische inhoud en beelden.

Beelden als: 'verrijzenis', 'Ik ben de verrijzenis en het leven', 'sterven', 'leven' en ten slotte 'messias' en 'de Zoon van God die in de wereld komt', hebben voor de lezers van Johannes een grote betekenis en lading gekregen.

In de woorden van Martha over haar broer, kun je nog iets beluisteren van het voldongen feit van de dood (... hij zou niet gestorven zijn... enz.)

Misschien verwacht zij nog een ingreep om de onherroepelijkheid van de dood om te buigen, maar tegelijk wil ze Jezus ook tegenhouden, want waar begint Hij nog aan?

In de woorden die Johannes Jezus in de mond legt, stoten we op een diepere laag.

Het gaat daar om 'sterven' en 'leven' in een kwalitatief andere zin.

De dood wordt daar niet genegeerd of ongedaan gemaakt, maar kan te boven gekomen worden.

Die overtuiging is de vrucht van lang nadenken door de eerste christenen over Jezus' eigen dood en zijn 'nieuwe leven'.

Als we nog eens naar de andere zus, Maria, kijken: zij gaat op aandringen van Martha naar Jezus toe en herhaalt de licht verwijtende woorden waarmee ook Martha begonnen was.

Johannes heeft haar kennelijk niet zo sterk als type van een gelovige willen neerzetten, als haar zus Martha.

Wel geeft haar ‘wenen’ een impuls aan Jezus’ eigen ontroering en doet dit Hem tot actie besluiten.

BIJ VRAAG 4

- a. De ontroering, het huilen en de huivering van Jezus doen denken aan een door de dood van zijn vriend geslagen mens. Zo interpreteren sommige aanwezigen het ook: ‘zie eens hoe Hij van hem hield’. Het is goed te weten dat deze woorden een vertaling zijn van een Griekse uitdrukking die ook iets laat proeven van ‘woede’, ‘ergens beroerd van worden’, ‘opstandigheid’.

Johannes tekent Jezus met dit woord niet zozeer als een verslagen mens, maar als iemand die ‘het niet neemt’. Dat kan slaan op de dood van zijn vriend, maar ook op het klagen, de rouw, de nieuwsgierigheid en het cynisme van de aanwezigen.

We treffen zoets ook aan in het verhaal van Marcus over het dode dochtertje van Jairus (Mc. 5, 21-24. 35-43). Daar zegt Jezus ijskoud tegen de klagende menigte in en om het huis: ‘ het kind is niet gestorven, het slaapt!’. Als Hij daarna uitgelachen wordt, werkt Hij hen allen de deur uit. Hij neemt het niet als mensen zich neerleggen bij de dood.

- b. De omstanders zijn door Johannes waarschijnlijk ook weer tot een belichaming gemaakt van een mentaliteit, die of uit is op sensatie of zich neerlegt bij de dodelijke feiten.

Zij zijn het volk dat nog moet gaan zien waar het Jezus ten diepste om begonnen is.

- c. Het graf wordt beschreven zoals in de evangeliëverhalen van het graf van Jezus zelf... een rotsholte met een steen ervoor.

Van Lazarus vernemen we hoe hij was omwikkeld met zwachtels en een zweetdoek. Precies dezelfde attributen komen we tegen in Joh. 20, 6-7, waar ze de enige tekens zijn van een dode die er was, maar niet meer teruggevonden wordt: Jezus.

Je kunt ervan uitgaan dat beide beschrijvingen wel zullen berusten op de gebruiken van die dagen. Je kunt ook het vermoeden krijgen dat Johannes met opzet die exacte gelijkenis van die twee graven en de twee doden inbrengt.

Daarmee wordt wat de dode Lazarus overkomen is in nauw verband gebracht wordt met de opstanding van Jezus zelf.

Voor Johannes moet de opwekking van Lazarus in dat licht gezien worden; anders heeft het geen betekenis voor anderen dan Lazarus.

BIJ VRAAG 5

Je kunt denken: Lazarus had geluk dat Jezus net in de buurt was. Zoets overkomt vandaag de dag niemand meer.

Je kunt je ook afvragen of het wel zo aanlokkelijk is opgewekt te worden, mét de zekerheid dat je nogmaals moet sterven. Arme Lazarus!

Als we het op deze manier benaderen, wordt nog eens duidelijk dat dit verhaal veel méér is dan een verslag van een historische gebeurtenis. Het zou voor iedere betrokkene immers een allesbehalve aanlokkelijk vooruitzicht vermelden.

Als ‘opwekking’ slechts uitstel van executie betekent, zal het voor de meesten wel niet hoeven. Het verhaal kan dan geen appel doen.

Lazarus stierf en Jezus evenzeer, maar wie gelooft overleeft dat soort sterven.

Jezus geloofde en wekte Martha en Maria en anderen daartoe op.

Dat Hij ‘leeft’ moest met behulp van Lazarus zichtbaar gemaakt worden.

Johannes was er door Jezus zo van overtuigd geraakt, dat de (lijfelijke) dood niet het laatste woord heeft, dat hij Jezus in zijn evangelie oog in oog zet met een gestorvene.

Als schrijver en verteller gebruikt hij deze literaire kunstgreep om zijn diepste overtuiging te kunnen uitdrukken en werfkracht te geven.